

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Ενότητα 4: Η έννοια της δικαιοσύνης

Παρούσης Μιχαήλ

Τμήμα Φιλοσοφίας

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα **ΠΠ**

Σκοποί ενότητας

1. Η έννοια της δικαιοσύνης στον Πλάτωνα
 2. Δικαιοσύνη σε σχέση με νόμους
-

1. Η έννοια της δικαιοσύνης στον Πλάτωνα

Όταν έχουμε μία έννοια δικαιοσύνης στην πολιτεία έχουμε ταυτόχρονα και ισορροπία-ευτυχία. Η σύνδεση δικαιοσύνης και ευδαιμονίας υπάρχει στην αρχαία Ελλάδα τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο. Και στις δύο περιπτώσεις η πραγμάτωση της δικαιοσύνης οδηγεί στην ευδαιμονία. Το έργο του Πλάτωνα Πολιτεία μας βοηθάει να καταλάβουμε πώς λειτουργεί αυτό που ονομάζουμε μεταφορά. Δηλαδή πώς μπορούμε να καταλάβουμε το ατομικό από το συλλογικό και το συλλογικό από το ατομικό. Αυτό γίνεται αν καταλάβουμε ότι η Πολιτεία εξισώνεται με έναν οργανισμό. Αυτή είναι η προϋπόθεση για να προσεγγίσουμε τη Πολιτεία του Πλάτωνα. Ο ανθρώπινος οργανισμός αποτελείται από αντίρροπες δυνάμεις. Αν δούμε έναν οργανισμό θα καταλάβουμε 3 στάσεις κατά τον Πλάτωνα: 1) το επιθυμητικό, 2) το θυμοειδές, 3) το λογιστικόν. Αυτή είναι η τριμερής διάκριση της ψυχής. Το θυμοειδές αντιστοιχεί σε αυτό που ονομάζουμε ένταση, θυμός. Στο επιθυμητικό έχουμε να κάνουμε με τους επαγγελματίες ενώ στο θυμοειδές με τους φύλακες. Το λογιστικόν αντιστοιχεί στη σκέψη, αποτελεί το κύριο μέρος για να κυβερνήσουμε το ίδιο μας το είναι, γιατί αυτό θέτει της αρχές της πράξης και περιορίζει τα άλλα δύο μέρη. Το εκπροσωπούν αυτοί που έχουν πολιτικά αξιώματα, οι κυβερνήσεις. Το σημαντικό είναι να υπάρχουν ισορροπίες ανάμεσα σε αυτά τα τρία. Δικαιοσύνη για τον Πλάτωνα είναι εκείνη η κατάσταση στην οποία κανένα από τα τρία μέρη της ψυχής δεν λειτουργεί εις βάρος των άλλων.

2. Παιδεία

Χωρίς το λογιστικόν δεν έχουμε έλεγχο των επιθυμιών γι' αυτό και το συνδέουμε με την παιδεία. Για τον Πλάτωνα η παιδεία είναι απαραίτητη και ποσοτικά. Δηλαδή, άλλη παιδεία χρειάζονται οι επαγγελματίες, άλλη οι φύλακες και άλλη οι κυβερνήτες. Η φιλοσοφία για τον Πλάτωνα είναι εκείνο το αγαθό μέσα από το οποίο θα μορφωθούν οι κυβερνήτες.

Οι αρχαίοι έφηβοι ορκίζονταν για να γίνουν γενναίοι άνδρες. Οφείλουν να υπακούουν στις ορθές αποφάσεις των αρχόντων και στους νόμους αλλά ορκίζονται κυρίως να υπερασπιστούν το πολίτευμα. Το πολίτευμα εκφράζεται μέσα από νόμους. Εδώ έχουμε σύζευξη της δικαιοσύνης με την έννοια των νόμων.

2. Δικαιοσύνη σε σχέση με νόμους

Τι είναι οι νόμοι σε σχέση με τη δικαιοσύνη; Οι νόμοι αποτελούν μία δημόσια δέσμευση. Παράγουν το καθεστώς της νομιμότητας. Υπάρχει η νομιμότητα αλλά και η νομιμοποίηση του νόμου. Αυτό σημαίνει ότι κάθε νόμος ισχύει για κάποιο λόγο. Ότι ο νόμος ισχύει σημαίνει ότι πρέπει εμείς να ρυθμίσουμε την εξωτερική μας συμπεριφορά με βάση τις επιταγές του νόμου. Ο νόμος που ισχύει ακολουθείται από το σύνολο της κοινωνίας και όταν δεν ακολουθείται θεωρούμε εύλογο να επιβληθεί κάποια ποινή. Άρα, ο νόμος ξεχωρίζει ένα καθεστώς νομιμότητας από ένα καθεστώς παρανομίας.

Εάν ο νόμος ισχύει σημαίνει ότι αυτή η ισχύς έχει ορισμένες προϋποθέσεις: 1) να έχει προκύψει από μια τυπική νομιμοποίηση διαδικαστικού τύπου, δηλαδή να βρίσκει ένα τυπικό έρισμα σε μια διαδικασία η οποία προβλέπει πως ψηφίζονται οι νόμοι, 2) τυπική νομιμοποίηση δημοσιότητας. Ένας νόμος που δεν έχει δημοσιευτεί στη Εφημερίδα της Κυβερνήσεως δεν ισχύει. Γι' αυτό και δεν συγχωρείται η άγνοια του νόμου.

Ο νόμος οφείλει να είναι κατανοητός ανεξάρτητα αν τον καταλαβαίνουμε εμείς ή όχι. Και αυτό είναι στοιχείο της δημοσιότητάς του. Για το νόμο ουσιαστικά αναπτύσσουμε και ένα σεβασμό, μια αναγνώριση και αυτό είναι το βασικό θέμα της νομιμοποίησης του νόμου. Η ουσιαστική ισχύς του νόμου δεν πρέπει να συγχέεται με το αν τηρείται, δηλαδή αν εφαρμόζεται στα πράγματα ένας νόμος ή όχι. Είναι άλλο η ουσιαστική ισχύς ως νομιμοποίηση του νόμου και άλλο η κοινωνική ισχύς του νόμου που είναι ένα εμπειρικό γεγονός. Το πρόβλημα είναι η μη

εφαρμογή των νόμων. Άρα, είπαμε ότι ξεχωρίζουμε την ουσιαστική ισχύ του νόμου σε δύο στάδια: στην αναγνώριση της αναγκαιότητας του νόμου και η κοινωνική ισχύς του νόμου.

3. Το Σύνταγμα ως ανώτερη πηγή νομιμοποίησης

Ένας νόμος νομιμοποιείται τυπικά μέσα από την αναγωγή του σε έναν ανώτερο νόμο, το Σύνταγμα. Το Σύνταγμα όμως που βρίσκει την νομιμοποίησή του, δηλαδή που εδράζεται η ουσιαστική ισχύς του; Το θεμέλιο ισχύος του Συντάγματος είναι η πλειοψηφία της λαϊκής βούλησης, η οποία εκφράζεται μέσω των εκπροσώπων.

Μια έννομη τάξη η οποία εκφράζεται με νόμους είναι η αρχή της νομιμότητας. Τι είναι η αρχή της νομιμότητας; Μας λέει ότι δεν υπάρχει καμία ενέργεια του κράτους χωρίς νομοθετική πρόβλεψη και καμία ενέργεια ενάντια σε νομοθετική πρόβλεψη. Το Σύνταγμα θέτει τους όρους ώστε να υπάρχει νομοθετική πρόβλεψη για κάτι. Είναι ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο πρέπει και οφείλουμε να νομοθετούμε. Το Σύνταγμα θα το κρίνουμε από τον λόγο ύπαρξής του και το περιεχόμενό του. Οι νόμοι οφείλουν να τηρούνται. Αυτή η πρόταση είναι το θεμέλιο για τη ισχύ του Συντάγματος.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Παρούσης Μιχαήλ 2015. «Φιλοσοφία του Δικαίου. Η έννοια της δικαιοσύνης». Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.upatras.gr/courses/PHIL1918/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

